

HOMER

İliada

Tərcüməçi:
Mikayıl Rzaquluzadə

QANUN NƏŞRİYYATI

ΌΜΗΡΟΣ
Ίλιάς

Əfsanəvi yunan şairi, qocaman kor ozan Homerin “İliada” əsəri insan zəkasının yaratdığı əski sənət örnəyi və dərin məzmun, habelə yüksək sənətkarlıq nümunəsi kimi indi də yaşamaqdadır. Dünya ədəbiyyatının şöhrət qazanmış ən qədim əsərlərindən biri sayılan bu möhtəşəm epik poema milli yunan əsəri olmaqla yanaşı, eyni zamanda bəşəriyyətin malıdır. Bütün əsrlərə və bütün xalqlara eyni dərəcədə aid olan “İliada” yunanların həyatını tam zənginliyi və bütövlüyü ilə göstərir.

Xalqın bütün daxili qüvvələrini gərginləşdirib zahirə çıxaran, onun tarixində yeni bir dövr açaraq sonrakı həyatına təsir göstərən ümumxalq ölçüsündə bir müharibə – Troya müharibəsi “İliada”nın məzmununu təşkil edir. Homer özü Troya müharibələrinin müasiri olmadığı halda, İlionun dağıdılmasının gurultusunu bütün varlığı ilə duyub. Odur ki, müəllif təsvir və tərənnüm etdiyi hadisələrin iştirakçısı kimi görünür.

“İliada” qəhrəmanları müəyyən şəraitdə öləcəklərini qəti surətdə yəqin etdikləri halda qarşılarına qoyduqları məqsəd uğrunda, azadlıq yolunda cəsarətlə meydana atılır, mərd-mərdanə vuruşur, ləyaqətlə həlak olurlar. Buna görədir ki, əsər dünya poeziyasında qəhrəmanlıq və qəhrəmanlar dastanı kimi əbədi ad qazanıb.

ΟΜΗΡΟΣ
HOMER

Ίλις
İliada

Janr: epos

Yaş qrupu: 12+

Ölçü: 145x210 mm

Cild: yumşaq

Shifə sayı: 568

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu
Tərcüməçi: Mikayıl Rzaquluzadə
Korrektor: Elsevər Muradov
Mətn dizaynı: Rəhilə Şamil
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı
Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76
Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18
Mobil: (+994 55) 212 42 37
e-mail: info@qanun.az
www.qanun.az
www.fb.com/Qanunpublishing
www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-586-10-7

© Qanun Nəşriyyatı, 2025; 2026

© Azərnəşr, 1978

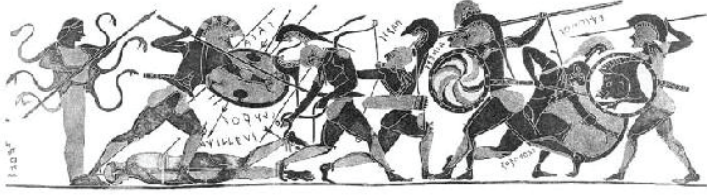
MÜNDƏRİCAT

Əsrlərin sınağından çıxmış söz 7

NƏĞMƏLƏR

BİRİNCİ NƏĞMƏ	23
Qırğın. Qəzəb	
İKİNCİ NƏĞMƏ	43
Yuxu. Sınaq. Heotiya və ya gəmilərin adları	
ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ	72
Andlar. Bürcdən Axey qoşununun seyri. Parislə Menelayın təkbətək vuruşu	
DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ	88
Andların pozulması. Aqamemnonun yoxlama gəzintisi	
BƏŞİNCİ NƏĞMƏ	106
Diomendin şücaətləri	
ALTINCI NƏĞMƏ	137
Hektorun Aeromaxa ilə görüşü	
YEDDİNCİ NƏĞMƏ	155
Hektorla Ayaksın təkbətək vuruşması. Ölənlərin dəfni	
SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ	171
Dayandırılan döyüş	
DOQQUZUNCU NƏĞMƏ	190
Axillesə elçilər. Xahiş-minnət	
ONUNCU NƏĞMƏ	213
Doloniya	
ON BİRİNCİ NƏĞMƏ	232
Aqamemnonun şücaəti	
ON İKİNCİ NƏĞMƏ	260
Hasar önündə savaş	

ON ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ	276
Gəmilərin yanında döyüş	
ON DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ	304
Aldadılmış Zevs	
ON BEŞİNCİ NƏĞMƏ	322
Gəmilərdən geri dönüş	
ON ALTINCI NƏĞMƏ	347
Patroklya	
ON YEDDİNCİ NƏĞMƏ	375
Menelayın şücaəti	
ON SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ	400
Silah hazırlanması	
ON DOQQUZUNCU NƏĞMƏ	420
Qəzəbdən həzər	
İYİRMİNCİ NƏĞMƏ	434
Allahların savaşı	
İYİRMİ BİRİNCİ NƏĞMƏ	451
Çay kənarında döyüş	
İYİRMİ İKİNCİ NƏĞMƏ	471
Hektorun ölümü	
İYİRMİ ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ	488
Patroklun şərəfinə oyunlar	
İYİRMİ DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ	518
Hektorun cəsədinin geri alınması	
İZAHLAR	545
ŞƏXSİ ADLAR, COĞRAFİ ADLAR VƏ MİFOLOJİ İFADƏLƏR LÜĞƏTİ	556

ƏSRLƏRİN SINAĞINDAN ÇIXMIŞ SÖZ

«İliada» və «Odissey» milli yunan əsərləri olmaqla bərabər eyni zamanda bütün bəşəriyyətin malıdır, bütün əsrlərə və bütün xalqlara eyni dərəcədə aiddir».

V.Q.BELİNSKİ

Dünya ədəbiyyatının ümumbəşəri şöhrət qazanmış ən qədim, şah əsərlərindən biri, bəlkə də birincisi sayılan «İliada» insan zəkasının yaratdığı qədim sənət nümunəsi kimi, dərin məzmun və yüksək sənətkarlıq nümunəsi kimi, indi də yaşamaqda, min-min illərlə bundan əvvəl olduğu kimi indi də eyni dərəcədə, bəlkə daha artıq maraqlıdır.

Maraqlıdır, – ona görə ki, insanın hələ uşaqlıq dövründən yer üzündə haqq-ədalət, azadlıq, bir sözlə, insana layiq həyat uğrunda yorulmadan mübarizəyə girişdiyini, bu uğurda ən qorxunc qüvvələrlə, öz uşaq xəyalının yaratdığı ən qadir Allahlarla, onlardan da güclü olan talelə ölüm-dirim savaşına girişməkdən çəkinmədiyini göstərir.

Maraqlıdır, – ona görə ki, ümumbəşəri mədəniyyət və incəsənətə bir çox ölümsüz əsərlər vermiş qədim yunan xalqı ilk gənclik dövrünə xas olan çox zəngin yaradıcı xəyal sayəsində bu şah əsəri də, onun müəllifi sayılan qocaman kor ozan Homeri də rəngarəng əfsanə və əsətir pərdələrinə bürümüşsə də, aradan uzun-uzun əsrlər keçdiyinə baxmayaraq, əks etdirdiyi həyat və mübarizə lövhələrinin əlvan rəngləri bütün tərəvət və çarları ilə indi də par-par parıldayır, bizi valeh və heyran edir.

Maraqlıdır, – ona görə ki, insanın yaradıcılıq qüdrətinin tükənməzliyini, ölümsüzlüyünü nümayiş etdirən həqiqi sənətin yalnız bu və ya digər xalqa deyil, bütün insanlığa məxsus olduğunu, ümumbəşəri yaradıcılıq həmrəyliyində, xalqlar arasında sarsılmaz mədəniyyət birliyinə xidmət etdiyini, beynəlxalq bir yaradıcılıq ittifaqının həqiqi varlığını sübut edir.

Maraqlıdır, – ona görə ki, insan zəkasının ən qədim və ən gənc, ən yeni bir abidəsi kimi daim yaşayır, hər xalqın dilində dönə-dönə yenidən yaranmaqla onun mədəniyyət xəzinəsini zənginləşdirir.

«İliada»nın belə cahanşümul məna və əhəmiyyət qazanmasının səbəbi və əsərin mahiyyəti haqqında söylənilənləri, tədqiqatçıların və başlıca olaraq böyük rus tənqidçi və nəzəriyyəçisi V.Q.Belinskinin mülahizələri əsasında belə xülasə etmək olar.

Epopəya hər bir zaman ədəbiyyatın ən yüksək növü və incəsənətin tacı sayılmışdır. Bunun səbəbi odur ki, yunanlar və onlardan sonra zamanımıza qədər bütün xalqlar «İliada»ya çox böyük rəğbət və hörmət bəsləmişlər. Çünki bu əsər yunanların həyatını bütün zənginliyi və bütövlüyü ilə ifadə edir və qədim zamanın ən böyük əsərlərindən biridir.

Xəlqlik epik poemanın əsas şərtlərindəndir. Şair belə əsərdə hadisələrə öz xalqının gözləri ilə baxır, öz şəxsiyyətini bu hadisələrdən ayırmır. Lakin epopeyanın son dərəcə milli olmaqla bərabər, eyni zamanda bədii bir əsər ola bilməsi üçün xalq həyatının xüsusiyyətlərinin ümumbəşəri, cahanşümul bir məzmunu malik olması lazımdır. Yunanların həyatı belə idi. Buna görə də onların kainat və allahların yaranması haqqında hətta körpə danışığına bənzər nəğmələrində də elə ideyalar var ki, bunlar sonralar bütün insanlığın malı olmuşdur. Buna görə də «İliada» və «Odiseya» milli yunan əsərləri olmaqla bərabər, eyni zamanda bütün bəşəriyyətin malıdır, bütün əsrlərə və xalqlara eyni dərəcədə aiddir, dünyanın bütün dillərinə az, ya çox dərəcədə asanlıqla tərcümə oluna bilər.

Yunanlar öz körpəlik dövrlərində bütün insanlığın körpəlik dövrünü təmsil etmişlər və Homerin poemaları vasitəsilə bəşəriyyət incə və həssas bir qəlblə ən parlaq körpəlik dövrünü xatırlayır.

Epopəyaya məzmun ola bilmək üçün, xalqın ümumi həyatında baş vermiş dərin və geniş təsirli bir hadisə alınmalıdır. Xalqın körpəlik

dövründə onun həyatı başlıca olaraq igidlik, cəsarət və qəhrəmanlıq halında təzahür edir. Buna görə də xalqın bütün daxili qüvvələrini gərginləşdirib zahirə çıxaran, xalqın tarixində yeni bir dövr təşkil edən və onun bütün sonrakı həyatına təsir göstərən ümumxalq ölçüsündə bir müharibə epopeya üçün ən gözəl və zəngin mövzu və məzmun verə bilər. Əfsanəvi Troya müharibəsi məhz belə bir hadisə idi və bu hadisə «İliada» və «Odyssey»nin məzmununu təşkil edir.

Əsərin mövzu və məzmunu bu növə məxsus olub, sonrakı bir çox şah əsərlərdə, məsələn, Firdovsinin «Şahnamə»si, Nizaminin «Xəmsə»si, Hötenin «Faust»u və sair ölməz əsərlərdə olduğu kimi, xalq qəhrəmanlıq dastanları, əsəti və rəvayətlərdən alınmışdır. «İliada» Troya müharibələri haqqındakı qədim yunan əsətlər silsiləsinin yalnız ortalarından bir neçə halqanı əhatə edir. Burada təsvir və tərənnüm edilən hadisələrin əvvəli və axırı oxucuları, daha doğrusu, dinləyicilərə (çünki əsər şifahi mahiyyətdə olub, bizim «Dədə Qorqud» kimi sonradan toplanıb qələmə alınmışdır) məlum hesab edilir. Buna görə də əsərdəki hadisələri tamamilə başa düşmək üçün bunların əvvəli və sonu haqqında bu kitabın sonundakı izahların giriş hissəsində müxtəsər məlumat verilmişdir.

Əsərlərin müəllifi məsələsinə gəlincə, bu da yarı əfsanəvi, yarı tarixi bir şəxsiyyət olub, haqqında geniş və mübahisəli bir ədəbiyyat yaranmışdır. Homerin varlığını inkar edənlər də, təsdiq edənlər də var, – bununla bərabər doğulduğu və yaşadığı zaman və məkan məlum deyilsə də, bu əfsanəvi kor ozanın vətəni olmaq şərəfi uğrunda Yunanıstanın yeddi şəhəri: İzmir, Rodos, Kolofon, Kalamın, Xios, Arqos, Afina bir-birilə bəhs edir. Zaman və məkan uzaqlığı nəzərə alındıqda, nisbətən daha yaxın bir zaman və məkanda yaranmış bir çox böyük dastan və epopeyaların müəllifi, zaman və məkanları haqqında, məsələn, bizim Dədə Qorqud və Koroğlu haqqında olduğu kimi (bir çox türk dilli xalqlar arasında Qorqud məzarları və Koroğlu qalaları olduğu məlumdur), belə bir mübahisə heç də təəccüblü deyil, – əksinə, bu, yalnız həmin əfsanəvi müdrik nəğməkar və qəhrəmanlara xalqların dərin məhəbbətinin ifadəsidir.

Hər halda, Homer adı özü də bəzən ümumiləşdirilmiş şəkildə olan, aşıq, kor nəğməkar mənalarında izah olunursa da, cəhanşümul bir şöhrət

və məhəbbət qazanmış «İliada» və «Odissey» əsərlərinin müəllifi (yarı əfsanəvi olsa da – Homer) sayılır. Yaşadığı dövr isə, bizim tarixdən əvvəlki 750-ci illər təxmin olunur. Bu barədə də Belinskinin qeydlərinə əsaslanaraq, demək olar ki, Homerin yaşadığı zaman Kserksin Yunanıstana hücumundan 600 il əvvəllərə aiddir. Bu zaman xalq artıq körpəlik dövründən çıxmış, öz mənəvi həyatının tam inkişaf dövrünə yetişmişdi. Deməli, Homer «İliada»da görüldüyü kimi, bir körpə qoca, sadədil dahi idi ki, təsvir etdiyi hadisələrin məhz onun öz ilhamlı təsəvvüründə idi və əsər onun öz müqəddəs etiqaadının, ən dərin qənaət və inamının ifadəsi idi.

Lakin Homer Troya müharibələri zamanı yaşamamış, ondan təxminən iki yüz il sonra dünyaya gəlmişdir. Əgər Homer bu hadisələrin müasiri olsaydı, ondan poema yarada bilməzdi: gərək hadisə körpə xalqın canlı yaradıcı xəyalının məhsulu halını alıb, şairanə rəvayətlərə çevriləydi. Gərək bu hadisələrin qəhrəmanları uzaq bir məsafədən, keçmişin dumanları arasından görünəydi ki, onları başdan-ayağa şan-şöhrət parıltıları ilə bəzəyəydi. Çünki körpəlik dövrü keçirən bir xalqın nəzərində öz zamanında, hal-hazırda baş verən hadisələr şairanə əsərlər üçün mövzu ola bilməzdi...

Lakin Homerin yaşadığı dövr əsərlərində təsvir və tərənnüm etdiyi dövrdən o qədər də çox fərqli deyildi. O müharibələr dövrünə aid rəvayətlər hələ canlı idi, bu rəvayətlərə tarixi həqiqətlərə inanan kimi inanırdılar. Keçmişlə müasirlik arasında böyük bir fərq görmürdülər. Buna görə də Homer özü Troya müharibələrinin müasiri olmadığı halda İlionun dağıdılmasının gurultularını bütöv varlığı ilə duyurdu. Odu ki, Homer təsvir və tərənnüm etdiyi hadisələrin iştirakçısı kimi görünür.

«İliada»nın müasir oxucu tərəfindən düzgün anlaşılması üçün onun bəzi mühüm xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması vacibdir. Bunlardan biri budur ki, əsər quldarlıq dövründə, yunan xalqının uşaqlıq dövründə yaranmış, əsərdə insanlar arasındakı münasibətlər bu dövrün dünyagörüşü ilə bağlı olub kainatı, dünyanı, təbiət və cəmiyyət hadisələrini məhz belə ibtidai bir görüşlə göstərir. Təbiəti də, cəmiyyəti də, hətta ayrılıqda insanların hərəkət və rəftarını da saysız-hesabsız allahlar idarə edir.